

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár
1.2 Kar	Történelem és Filozófia
1.3 Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4 Szakterület	Történelem
1.5 Képzési szint	Alapképzés (BA)
1.6 Szak / Képesítés	Régészet

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Népvándorlás kori régészet és anyagi kultúra (HLM 1311)						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	dr. Dobos Alpár						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Dobos Alpár						
2.4 Tanulmányi év	II	2.5 Félév	3	2.6. Értékelés módja	C	2.7 Tantárgy típusa	DS

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					20
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					20
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					24
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					10
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszama	78				
134	134				
3.9 Kreditszám	4				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> A kurzus során szükség van számítógépre és projektorra (digitális), valamint internet kapcsolatra.
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> A szeminárium során szükség van számítógépre és projektorra (digitális), valamint internet kapcsolatra.

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • A népvándorlás és kora középkori anyagi kultúra megismerése • A népvándorlás kori tárgyak előállításánál használt technikai folyamatok megértése • A tárgyalta korszak anyagi kultúrájának értelmezéséhez szükséges módszerek elsajátítása • A régészeti adatok elemzésének és értelmezésének képessége
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Kritikai gondolkodás kialakítása • Elemző- és szintetizáló készség • Nyilvános beszéd képessége • A magyar nyelvű terminológia elsajátítása

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • A népvándorlás és kora középkori anyagi kultúra elsajátítása • A tárgyalta korszak általános jellegű problémáinak (történelmi kérdések, kutatástörténet) megismerése
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • A népvándorlás és kora középkori anyagi kultúra jellemzőinek minél alaposabb megismerése különös tekintettel Erdélyre • A nyersanyag feldolgozás és a tanulmányozott korszakban használt technikai folyamatok megismertetése a hallgatókkal • A népvándorlás és kora középkori anyagi kultúra elemzési és értelmezési lehetőségeinek megismerése módszertani, elméleti és gyakorlati szempontból

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Népvándorlás és kora középkori kronológia	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: relatív kronológia, abszolút kronológia, keltezési módszerek, európai és regionális kronológiai rendszerek
2. A Marosszentanna-Csernyahov kultúra	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: Wielbark kultúra, Marosszentanna-Csernyahov kultúra, gótok, alánok, anyagi kultúra, települések, temetők
3. A hun kor anyagi kultúrája	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: kora népvándorlás kor, D kronológiai fázis, a hunok története, anyagi kultúra, Kárpát-medence, sírok és temetők, települések, hun kori etnikai csoportok, kulturális kapcsolatok
4. Meroving kori anyagi kultúra	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: meroving kor, gepida kor, a gepidák története, meroving kori anyagi kultúra Európában, gepida kori anyagi kultúra az Alföldön és Erdélyben, települések, temetők, kulturális kapcsolatok
5. Az avar kor anyagi kultúrája	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: avar kor, időrend, az avarok története, anyagi kultúra, Kárpát-medence, sírok és temetők, települések, avar kori etnikai csoportok, kulturális kapcsolatok
6. Fémmegmunkálás az 5–8.	Előadás,	Kulcsszavak: források, fémművesség, nyersanyagok,

században	vetítés	fémmegmunkálás, öntés, préselés, félkész termékek, díszítési technikák, ékkő- és üvegberakás, poncolás, niello, vasmegmunkálás, ötvössírok
7. Kerámia-, csont-, fa- és üvegművesség az 5–8. században	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: források, fazekasság, kerámia, csont- és agancsmegmunkálás, agancs fésűk, műhelyek, félkész termékek, famegmunkálás, eszterga, üvegművesség, késő római és bizánci importáru
8. Díszítőmotívumok az 5–8. században	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: díszítőmotívumok, szimbólumok, díszítési technika, ékvésés, I. és II. „germán” állatstílus, griff, állatküzdelmi jelenet, növényi ornamentika, antropomorf ábrázolások, kulturális kapcsolatok és hatások, pogány és keresztény motívumok
9. Import és helyi termékek az 5–8. századi Kárpát-medencében	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: import, terminológia, források, nyersanyagok, kész termékek, bizánci importok, nyugati, skandináv és keleti importtárgyak, elterjedési terület, kereskedelmi útvonalak
10. A női és férfi ruházat változásai az 5–8. században	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: terminológia, források, a ruházat rekonstrukciós lehetőségei, halotti ruha, fibulák, övgarnitúrák, fegyverzet
11. Anyagi kultúra Erdélyben a hun és a gepida korban	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: Erdély, hun kor, gepida kor, kutatástörténet, települések, sírok, temetők, etnikai csoportok, szilágysomlyói kincs, Apahida, Szamosfalva, Malomfalva, Baráthely
12. Anyagi kultúra Erdélyben az avar korban	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: Erdély, avar kor, periodizáció, kutatástörténet, települések, sírok, temetők, etnikai csoportok, Mezőbánd-Marosveresmart csoport, Maros völgye, Medgyes csoport, Szilágynagyfalu-Szamosfalva csoport, nagyszentmiklósi kincs
13. Anyagi kultúra és funkcionalitás	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: anyagi kultúra, terminológia, elméleti háttér, funkcionalitás, kontextuális régészet, presztízstárgyak, társadalmi elit
14. Temetőrégészet	Előadás, vetítés	Kulcsszavak: temetőrégészet, terminológia, elmélet, társadalmi reprezentáció, társadalmi elit, temetkezési szokások, hiedelemvilág, etnikai értelmezés

Könyvészet

1. Bóna I., *Daciától Erdőelvéig. A népvándorlás kora Erdélyben (271–896)*, in Erdély története, I. kötet, főszerk. Köpeczi B., Budapest, 1986, 107-234.
2. Horedt, K., *Siebenbürgen im Frühmittelalter*, Antiquitas, Reihe 3, 28, Bonn, 1986.
3. Harhoiu, R., *Die frühe Völkerwanderungszeit in Rumänien*, Archaeologia Romanica, 1, Bukarest, 1998.
4. Schmauder M., *Oberschichtgräber und Verwahrfunde in Südosteuropa im 4. und 5. Jahrhundert*, I-II, Archaeologia Romanica, 3, Bukarest, 2002.
5. Bóna I., *A hunok és nagykirályaik*, Budapest, 1993.
6. Bóna I. – Cseh J. – Nagy M. – Tomka P. – Tóth Á., *Hunok – Gepidák – Langobardok. Történeti régészeti tézisek és címszavak*, Összeállította Bóna I., Magyar Östörténeti Könyvtár, 6, Szeged, 1993.
7. Bóna I., *A középkor hajnala. A gepidák és a langobardok a Kárpát-medencében*, Budapest, 1974.
8. Csallány, D., *Archäologische Denkmäler der Gepiden im Mitteldonaubecken (454-568 u. Z.)*, Archaeologia Hungarica, 38, Budapest, 1961.
9. Harhoiu, R., *Quellenlage und Forschungsstand der Frühgeschichte Siebenbürgens im 6.-7.*

Jahrhundert, Dacia N.S., 43-45, 1999-2001, 97-158.

10. Daim, F., *Avars and Avar archaeology. An introduction*, in Regna and Gentes. The Relationship between Late Antique and Early Medieval Peoples and Kingdoms in the Transformation of the Roman World, Ed. Goetz, H.-W. – Jarnut, J. – Pohl, W., The transformation of the Roman World, 13, Leiden – Boston, 2003, 463-570.

Halsall, G., *Early Medieval Cemeteries. An Introduction to Burial Archaeology in the Post-Roman West*, Glasgow, 1995.

8.2 Szemináriumok	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Népvándorlás és kora középkori kronológia	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: relatív kronológia, abszolút kronológia, keltezési módszerek, európai és regionális kronológiai rendszerek
2. A Marosszentanna-Csernyahov kultúra	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: Wielbark kultúra, Marosszentanna-Csernyahov kultúra, gótok, alánok, anyagi kultúra, települések, temetők
3. A hun kor anyagi kultúrája	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: kora népvándorlás kor, D kronológiai fázis, a hunok története, anyagi kultúra, Kárpát-medence, sírok és temetők, települések, hun kori etnikai csoportok, kulturális kapcsolatok
4. Meroving kori anyagi kultúra	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: meroving kor, gepida kor, a gepidák története, meroving kori anyagi kultúra Európában, gepida kori anyagi kultúra az Alföldön és Erdélyben, települések, temetők, kulturális kapcsolatok
5. Az avar kor anyagi kultúrája	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: avar kor, időrend, az avarok története, anyagi kultúra, Kárpát-medence, sírok és temetők, települések, avar kori etnikai csoportok, kulturális kapcsolatok
6. Fémmegmunkálás az 5–8. században	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: források, fémművesség, nyersanyagok, fémmegmunkálás, öntés, préselés, félkész termékek, díszítési technikák, ékkő- és üvegberakás, poncolás, niello, vasmegmunkálás, ötvössírok
7. Kerámia-, csont-, fa- és üvegművesség az 5–8. században	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: források, fazekasság, kerámia, csont- és agancsmegmunkálás, agancs fésűk, műhelyek, félkész termékek, famegmunkálás, eszterga, üvegművesség, késő római és bizánci importáru
8. Díszítőmotívumok az 5–8. században	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: díszítőmotívumok, szimbólumok, díszítési technika, ékvésés, I. és II. „germán” állatstílus, griff, állatküzdelmi jelenet, növényi ornamentika, antropomorf ábrázolások, kulturális kapcsolatok és hatások, pogány és keresztény motívumok
9. Import és helyi termékek az 5–8. századi Kárpát-medencében	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: import, terminológia, források, nyersanyagok, kész termékek, bizánci importok, nyugati, skandináv és keleti importtárgyak, elterjedési terület, kereskedelmi útvonalak
10. A női és férfi ruházat	Problematizálás,	Kulcsszavak: terminológia, források, a ruházat

változásai az 5–8. században	szemléltetés, vita.	rekonstrukciós lehetőségei, halotti ruha, fibulák, övgarnitúrák, fegyverzet
11. Anyagi kultúra Erdélyben a hun és a gepida korban	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: Erdély, hun kor, gepida kor, kutatástörténet, települések, sírok, temetők, etnikai csoportok, szilágysomlyói kincs, Apahida, Szamosfalva, Malomfalva, Baráthely
12. Anyagi kultúra Erdélyben az avar korban	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: Erdély, avar kor, periodizáció, kutatástörténet, települések, sírok, temetők, etnikai csoportok, Mezőbánd-Marosveresmart csoport, Maros völgye, Medgyes csoport, Szilágynagyfalu-Szamosfalva csoport, nagyszentmiklósi kincs
13. Anyagi kultúra és funkcionalitás	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: anyagi kultúra, terminológia, elméleti háttér, funkcionalitás, kontextuális régészet, presztízstárgyak, társadalmi elit
14. Temetőrégészet	Problematizálás, szemléltetés, vita.	Kulcsszavak: temetőrégészet, terminológia, elmélet, társadalmi reprezentáció, társadalmi elit, temetkezési szokások, hiedelemvilág, etnikai értelmezés

Könyvészet:

1. Tejral, J., *Zur Chronologie der frühen Völkerwanderungszeit im mittleren Donauraum*, Archaeologia Austriaca, 72, 1988, 223-304.
2. Tejral, J., *Zur Unterscheidung des vorlangobardischen und elbgermanisch-langobardischen Nachlasses*, in Die Langobarden. Herrschaft und Identität, Hrsg. Pohl, W. – Erhart, P., Forschungen zur Geschichte des Mittelalters, 9, Wien, 2005, 103-200.
3. Siegmund, F., *Merowingerzeit am Niederrhein. Die frühmittelalterlichen Funde aus dem Regierungsbezirk Düsseldorf und dem Kreis Heinsberg*, Rheinische Ausgrabungen, 34, Köln, 1998.
4. Bierbrauer, V., *Archäologie und Geschichte der Goten vom 1.-7. Jahrhundert. Versuch einer Bilanz*, Frühmittelalterlichen Studien, 28, 1994, 51-171.
5. Petrescu, F., *Cultura Sântana de Mureș-Cerneahov. Arheologie și istorie*, in Între stepă și Imperiu. Studii în onoarea lui Radu Harhoiu, ed. Măgureanu, A. – Gáll, E., București, 2010, 41-78.
6. Harhoiu, R., *Chronologische Fragen der Völkerwanderungszeit in Rumänien*, Dacia N.S., 34, 1990, 169-208.
7. Anke, B., *Studien zur reiternomadischen Kultur des 4. bis 5. Jahrhunderts*, Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas, 8, Weissbach, 1998.
8. *Attila und die Hunnen*. Ausstellungskatalog, Stuttgart, 2007.
9. Siegmund, F., *Alemannen und Franken*, Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde, 23, Hrsg. Beck, H. – Geuenich, D. – Steuer, H., Berlin – New York, 2000..
10. Daim, F., *Avars and Avar archaeology. An introduction*, in Regna and Gentes. The Relationship between Late Antique and Early Medieval Peoples and Kingdoms in the Transformation of the Roman World, Ed. Goetz, H.-W. – Jarnut, J. – Pohl, W., The transformation of the Roman World, 13, Leiden – Boston, 2003, 463-570.
11. Bálint, Cs., *Die Archäologie der Steppe. Steppenvölker zwischen Wolga und Donau vom 6. bis 10. Jahrhundert*, Wien-Köln, 1989.
12. László Gy., *A népvándorlások művészete Magyarországon*, Budapest, 1971.
13. Aufleger, M., *Metallarbeiten und Metallverarbeitung*, in Die Franken. Wegbereiter Europas, Band 2, Mainz, 1996, 618-628.
14. Heinrich-Tamáská O., *Megjegyzések a kora avar kori ötvösművészethez a fogazással díszített leletek kapcsán*, Móra Ferenc Múzeum Évkönyve – Studia Archaeologica, 8, 2002, 245-282.
15. B. Tóth, Á., *Gepidische Siedlungen im Theissgebiet*, Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae, 4, Budapest, 2006.

16. Vida, T., *Die awarenzeitliche Keramik I. (6.-7. Jh.)*, Varia Archaeologica Hungarica, 8, Berlin – Budapest, 1999.
17. Aufleger, M., *Bearbeiten und Beinverarbeitung*, in Die Franken. Wegbereiter Europas, Band 2, Mainz, 1996, 640-649.
18. Nagy M., *Állatábrázolások és az I. germán állatstílus a Közép-Duna-vidéken – Tierdarstellungen und der germanische Tierstil I im Gebiet der mittleren Donau*, Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae, 5, Budapest, 2007.
19. Mesterházy K., *A gepidák kereskedelme és népi kapcsolatai*, in A gepidák. Kora középkori germán királyság az Alföldön, Gyulai Katalógusok, 7, Gyula, 1999, 77-89.
20. Quast, D., *Byzantinisch-gepidische Kontakte nach 454 im Spiegel der Kleinfunde*, in International Connections of the Barbarians of the Carpathian Basin in the 1st-5th centuries A.D., ed. Istvánovits, E. – Kulcsár, V., Aszód-Nyíregyháza, 2001, 431-452.
21. Garam, É., *Funde byzantinischer Herkunft in der Awarenzeit vom Ende des 6. bis zum Ende des 7. Jahrhunderts*, Monumenta Avarorum Archaeologica, 5, Budapest, 2001.
22. Martin M., *Tradition und Wandel der fibelgeschmückten frühmittelalterlichen Frauenkleidung*, Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz, 38, 1991, (1995), 629-680.
23. Vida, T., *Bemerkungen zur awarenzeitlichen Frauentracht*, in Ethnische und kulturelle Verhältnisse an der mittleren Donau vom 6. bis zum 11. Jahrhundert, Hrsg. Bialeková, D. – Zábajnik, J., Bratislava, 1996, 107-124.
24. Siegmund, F., *Kleidung und Bewaffnung der Männer im östlichen Frankenreich*, in Die Franken. Wegbereiter Europas, Band 2, Mainz, 1996, 691-706.
25. Bóna, I., *Gepiden in Siebenbürgen – Gepiden an der Theiß (Probleme der Forschungsmethode und Fundinterpretation)*, in ActaArchHung, 31, 1979, 9-50.
26. Horedt, K., *Der östliche Reihengräberkreis in Siebenbürgen*, Dacia N.S., 21, 1977, 251-268.
27. Horedt, K., *Morești. Grabungen in einer vor- und frühgeschichtlichen Siedlung in Siebenbürgen*, Bonn, 1979.
28. Horedt, K., *Contribuții la istoria Transilvaniei în secolele IV-XIII*, București, 1958.
29. Stanciu, I., *Teritoriul nord-vestic al României și Khaganatul avar*, Acta Musei Porolissensis, 23, 1, 2000, 403-451.
30. Härke, H., *The Nature of Burial Data*, in Burial & Society. The Chronological and Social Analysis of Archaeological Burial Data, ed. Jensen, C. K. – Nieslen, K. H., Aarhus, 1997, 19-27.
1. Brather, S., *Kleidung, Bestattung, Ritual. Die Präsentation sozialer Rollen im frühen Mittelalter*, in Zwischen Spätantike und Frühmittelalter, Hrsg. Brather, S., Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde, 57, Berlin – New York, 2008, 237-273.

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

A tantárgy eleget tesz a következő elvárásoknak:

- A Felsőoktatási Szakosodások Nemzeti Besorolása (<http://www.rncis.ro>)
- A Romániai Foglalkozási Besorolás (<http://www.mmuncii.ro/>)

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Az írásbeli vizsgán minden helyes válasz 0,25 pontot ér. 9 pont összegyűjtése jelenti a maximális osztályzatot (10).	Írásbeli vizsga: teszt	100%

10.5 Szeminárium			
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
<ul style="list-style-type: none"> • Legkevesebb 4,5 pont elérése az írásbeli vizsgán. 			

Kitöltés dátuma

29.03.2020

Előadás és szeminárium felelőse

dr. Dobos Alpár

Az intézeti jóváhagyás dátuma

2020. 03. 31.

Intézetigazgató

Nagy Róbert-Miklós egyetemi docens

